

Στις πλαγιές του Κιθαιρώνα, εκεί όπου πλέχτηκαν αρχαίοι τραγικοί μύθοι και οι Μαινάδες χόρευαν τους βακχικούς χορούς τους, σήμερα τα πράγματα είναι πιο ήρεμα. Ανάμεσα στο πράσινο του πεύκου ξετρυπώνουν τα Βίλλια και πιο κάτω, στο γαλαζοπράσινο του νερού, ξαπλώνει το Πόρτο Γερμενό, καλά προστατευμένο από το αρχαίο κάστρο των Αιγισθέων.

Βίλλια Αττικής και Πόρτο Γερμενό

Τόσο μακριά (στον χρόνο),
τόσο κοντά (στην απόσταση)
Ιδανική επιλογή για
απόδραση από το
κλεινόν άστυ

ΚΕΙΜΕΝΟ:
Αντιγόνη Σδρόλια

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ:
Άννα Καλαϊτζή, Αθηνά Μπασιγουράκη

«Ἀρχὴ παιδείσεως ἢ τῶν ὀνομάτων ἐπίσκεψις», λέγαν οι αρχαίοι και από εδώ θα ξεκινήσουμε το οδοιπορικό μας. Από την ετυμολογία και τη γλωσσολογία. Γιατί τα Βίλλια γράφονται με δύο λάμδα; Γιατί στις επιγραφές αναγράφεται Δήμος Ειδυλλίας; Ειδυλλία ήταν, λοιπόν, το αρχικό όνομα του οικισμού και από κει κι έπειτα έκανε τη δουλειά της ακάθεκτη η παραφθορά. Φθορά στα πράγματα, παραφθορά στις λέξεις: Ειδυλλία, Δυλλία, Βίλλια. Υπάρχουν, βέβαια, κι άλλες εκδοχές, αλλά το φιλολογικό μου ένστικτο δεν πείστηκε, παρά μόνο από τη δύναμη της παραφθοράς.

Καφεδάκι στους δρόμους των Βιλλίων. Τα τραπεζοκαθίσματα τείνουν να μετατρέψουν τον κεντρικό δρόμο σε πεζόδρομο, τουλάχιστον κατά τις επετειακές ημέρες

Το δημαρχείο των Βιλλίων, καλαισθητό νεοκλασικό, κι αυτό έργο με την υπογραφή του Τσίλλερ

Στο φούρνο της Ισμήνης, από το 1932, ό,τι ξεφουρνίζεται σε λίγο γίνεται άφαντο

Σε πευκόφυτη περιοχή στις πλαγιές του Κιθαιρώνα βρίσκονται τα ειδυλλιακά Βίλλια, ένα χωριό ημιορεινό με περιποιημένα σπίτια, όμορφη πλατεία, ταβέρνες και καφεενεδάκια, αμφιθεατρικά χτισμένο σε υψόμετρο 500-600 μέτρων. Είναι η έδρα του δήμου Ειδυλλίας που περιλαμβάνει τους οικισμούς του Πόρτο Γερμενού, της Ψάθας και του Αλεποχωριού. Τα Βίλλια απέχουν μόνο 54 χιλιόμετρα από την Αθήνα, συνδυάζουν βουνό και θάλασσα, κι αυτό τα κάνει δημοφιλή για μικρές αποδράσεις από το κλεινόν άστυ, ακόμη και μονοήμερες. Ανήμερα της 28ης Οκτωβρίου, αφού αφήσαμε δεξιά μας την παλιά εθνική οδό στη διασταύρωση

της Κάζας, φτάσαμε στην είσοδο του χωριού. Βρήκαμε τα Βίλλια ανεμοδαρμένα, σημαιοστολισμένα και κατάμεστα λόγω της ημέρας. Η πρώτη εικόνα που είδαμε επιβεβαίωσε τη φήμη του χωριού. Πράγματι, πρόκειται για παλιό αστικό θέρετρο, για έναν σωστό παράδεισο των κρεατοφάγων. Και με πολλούς λουκουμάδες για επιστάγασμα.

Περπάτημα στα Βίλλια

Χαρακτηριστικό της περιοχής είναι οι πολλές εκκλησίες, τα μοναστήρια και τα ακόμη πιο πολλά εκκλησάκια, σαν μινιατούρες, που ξεφυτρώνουν σχεδόν παντού. Φυσικά, το σήμα κατατεθέν των Βιλλίων είναι ο ναός

της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος. Μια εκκλησία σε ρυθμό βυζαντινό, με δάπεδο σε σχήμα σταυρού και τρούλο. Κι όμως κάτι σε ξενίζει. Είναι βυζαντινή εκκλησία, αλλά κάτι σου θυμίζει Δύση. Ίσως οι εντυπωσιακές σκάλες δεξιά κι αριστερά με τα λευκά μαρμάρινα σκαλοπάτια; Φαντάζεσαι νύφες ν' ανεβαίνουν και να φωτογραφίζονται. Η σαφής δυτική επιρροή στον σχεδιασμό; Ξαν να ντύθηκε ευρωπαϊκά μια βυζαντινή εκκλησία. Οι δυτικού τύπου πυργίσκοι στις εξωτερικές ακμές; Η απάντηση δίνεται όταν μαθαίνουμε ότι ο ναός χτίστηκε το 1893 σε σχέδια του Ερνέστου Τσίλλερ (Ernst Ziller, 1837-1923), του σημαντικότερου αρχιτέκτονα της ελληνικής επικράτειας. Είναι αυτός που σφράγισε την οικιστική

Ο εμβληματικός ναός της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος. Μια εκκλησία σε ρυθμό βυζαντινό, με δάπεδο σε σχήμα σταυρού και τρούλο. Είναι βυζαντινή εκκλησία, αλλά κάτι σου θυμίζει Δύση. Τα ρωμανικά και γοτθικά χαρακτηριστικά, οι δυτικού τύπου πυργίσκοι στις εξωτερικές ακμές, προδίδουν τον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό του Τσίλλερ. Οι εντυπωσιακές σκάλες δεξιά κι αριστερά με τα λευκά μαρμάρινα σκαλοπάτια, σαφής δυτική επιρροή, σε κάνουν να φαντάζεσαι νύφες να ανεβαίνουν και να φωτογραφίζονται

φυσιογνωμία του ελληνικού αστικού χώρου των τελών του 19ου και των αρχών του 20ού αιώνα, καθώς πρωταγωνίστησε στον σχεδιασμό και στην κατασκευή εκατοντάδων δημόσιων και ιδιωτικών κτιρίων. Μετά από την πληροφορία αυτή έγιναν πιο ευδιάκριτα στα μάτια μας τα ρωμανικά και γοτθικά χαρακτηριστικά της εκκλησίας. Πάντως τον Τσίλλερ τον ανακαλύψαμε κι αλλού. Κρύβεται και πίσω από την κατασκευή του δημαρχείου Βιλλίων, ενώ στο αρχαίο φρουρίο των Αιγιοσθένων βρήκαμε τοπογραφικό σχέδιο του φρουρίου υπογεγραμμένο από τον Γερμανό αρχιτέκτονα το 1876. Στη σκιά της

μεγάλης εκκλησίας της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος βρίσκεται το μικρό μεταβυζαντινό εκκλησάκι των Παμμεγίστων Ταξιαρχών, χτισμένο το 1637, με τις παλιές τοιχογραφίες και το βοτσαλωτό δάπεδο. Αξίζει κι αυτό της προσοχής μας, κι αν μη χτίστηκε από διάσημο αρχιτέκτονα.

Τον χειμώνα στα Βίλλια το χιόνι είναι πολύ, αν και το υψόμετρο είναι μόνο 600 μέτρα. Συχνά ο δρόμος κλείνει και το τοπίο μετατρέπεται σε αλπικό. Ίσως αυτό το κλίμα εξηγεί τις συχνές επισκέψεις μελών των βασιλικών οικογενειών, όπως μας ανέφεραν οι κάτοικοι. Ο Παύλος και η Φρειδερίκη έρχονταν για το χειμωνιάτικο τοπίο. Η Σοφία, για να δει την Έλλη Λαμπέτη, που γεννήθηκε στα Βίλλια. Διασώζεται και το σπίτι όπου γεννήθηκε η ηθοποιός, αν και σήμερα έχει τουριστική χρήση. Προς τιμήν της το πρώτο δεκαπενθήμερο του Αυγούστου διοργανώνονται τα «Λαμπέτεια».

Διασχίζοντας τα δρομάκια του χωριού αξίζει να παρατηρήσει ο επισκέπτης τα τοπία που αποκαλύπτουν την ιστορία του τόπου και μικρά μυστικά του. Σταθήκαμε με ιδιαίτερη συγκίνηση –λόγω της ημέρας– μπροστά στην προτομή του αεροπόρου Ιωάννη Σακελλαρίου, ενός από τους πρώτους νεκρούς του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Τιμάται ως ηρωικός πεσών, στις 2 Νοεμβρίου 1940, μαχόμενος σε αερομαχία με πολυάριθμα ιταλικά αεροπλάνα στην περιοχή Ζίτσας Ηπείρου. Το σημείο της θυσίας του είναι το χωριό Κοτρουλάδες, που προς τιμήν του μετονομάστηκε σε Σακελλαρικό. Η φωνή της Βέμπο «Παιδιά της Ελλάδος, παιδιά» που ηκούσε επετειακά από ένα διπλανό σπίτι μάς έκανε να ριγήσουμε.

Οι κάτοικοι ασχολούνται κυρίως με την κτηνοτροφία και φημίζονται για τα γαλακτοκομικά προϊόντα τους. Το τυροκομείο του Πλούμπη, γνωστό για τη φέτα, τη γραβιέρα και το κεφαλοτύρι του, δέχεται επισκέπτες για δοκιμές και αγορές. Φυσικά, η μοίρα ενός χωριού συνδέεται άρρηκτα με τις κοντινές μεγαλύτερες πόλεις. Έτσι κι εδώ, οι κάτοικοι καταφεύγουν στην Ελευσίνα και τη

Θήβα για φροντιστήρια και γιατρούς. Αρκετοί ασχολούνται με τη ρητινοκαλλιέργεια και την παραγωγή ξυλοκάρβουνου. Ο φούρνος της Ισμήνης, από το 1932, όπως δηλώνεται στην επιγραφή, διαθέτει όλων των λογίων τις πίτες. Τις προβάλλει μάλιστα σε ταψιά σε βιτρίνα και σε κάνει να τις λιγουρεύεσαι όλες.

Η ιστορία

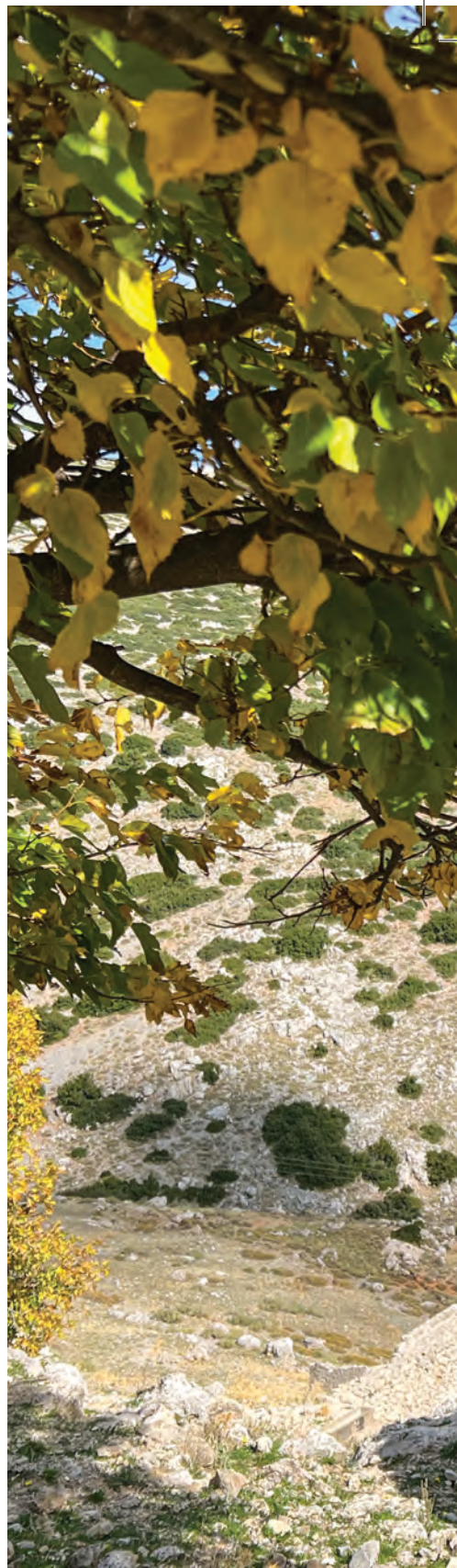
Η ιστορία του χωριού φαίνεται να ξεκινά γύρω στα 1230, όταν κάτοικοι της Αττικής, απειλούμενοι από τις συχνές επιθέσεις πειρατών, μετακινήθηκαν προς τα ορεινά και εγκαταστάθηκαν σε ασφαλή τόπο, τα σημερινά Βίλλια. Το διάστημα 1352-1402, εποχή της καθόδου των Αρβανιτών στην κεντρική Ελλάδα, εγκαταστάθηκαν εδώ Αρβανίτες και έτσι επικράτησαν τα αρβανίτικα ως κυρίαρχο γλωσσικό ιδίωμα. Το βλέπουμε αυτό στην ευκολία με την οποία προσαρμόστηκαν οι αλβανικής καταγωγής νέοι κάτοικοι. Το βλέπουμε και στο γλωσσικό φαινόμενο του τσιτακισμού που παρατηρείται στη λεγόμενη «βρύση της Τσίας». Τσιτακισμό έχουμε όταν τα κλειστά σύμφωνα /k/ και /g/ μετατρέπονται σε /tʃ/, /ts/ και /dʒ/, /dz/ αντίστοιχα, πριν από τα φωνήεντα /y/, /i/, /e/, με απλά λόγια όταν το κάπα γίνεται τσ. Έτσι, η Βασιλική γίνεται Βασιλιτσία και, κατά συντομία, Τσία. Υπάρχουν κι άλλες πολλές αρβανίτικες λέξεις στα τοπωνύμια που δεν έχουν εξελληνιστεί. Γκούρα στα αρβανίτικα σημαίνει «πέτρα, βραχώδες μέρος» και στα βλάχικα σημαίνει «στόμα, στόμιο, πηγή». Η πηγή της Γκούρας βρίσκεται στην κορυφή Λεστόρι, σε υψόμετρο 800 μέτρων, και αποτελούσε τη σημαντικότερη πηγή υδροδότησης του οικισμού. Το νερό αναβλύζει κάτω από βράχο και υπόγειο σπήλαιο και δίνει το όνομα στο εκκλησάκι στη Γκούρα. Έτσι παίρνει το όνομα και η Παναγιά της Γκούρας, που γιορτάζει στα εννιάμερα της Κοίμησης, στις 23 Αυγούστου, με τοπικό πανηγύρι, αρβανίτικους χορούς και τραγούδια. Παρόμοια είναι η καταγωγή του γειτονικού τοπωνυμίου Κρικεκούκι, που στα αρβανίτικα σημαίνει «κόκκινο κεφάλι», Ερυθρές νεοελληνιστί.

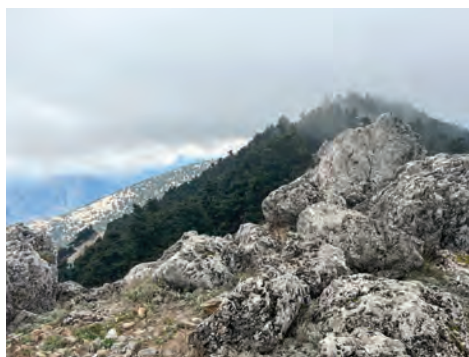

Πολλά τα ξωκλήσια της περιοχής, ξεφυτρώνουν σε κάθε γωνιά, σε κάθε ύψωμα και προσμένουν τον προσκυνητή ν' ανάψει το καντηλάκι τους

Περπατώντας μέσα από τα Βίλλια, σε μονοπάτι ήπια ανηφορικό, ανάμεσα σε λιανοχορταρούδια, φτάνεις και ξαποσταίνεις στη βρύση

Ανάβαση του Κιθαιρώνα ακολουθώντας το εθνικό ορειβατικό μονοπάτι 22 και τη σήμανση του Ελληνικού Ορειβατικού Συλλόγου Ελευσίνας

Κατά την Τουρκοκρατία τα Βίλλια ήταν σημαντική κωμόπολη με 2.500 κατοίκους, κέντρο του Μεγάλου Δερβενίου, όπως ονομαζόταν τότε αυτή η περιοχή της Μεγαρίδος που περιελάμβανε τα Βίλλια, τα Μέγαρα, τη Μάνδρα και το Μάζι. Το παλιό χωριό, το Παλαιοχώρι, απέχει 4 χιλιόμετρα από τα Βίλλια. Καταστράφηκε το 1783 από μια πειρατική επιδρομή και ως υπενθύμιση του ιστορικού γεγονότος έχει απομείνει το εκκλησάκι του Αγίου Γεωργίου, συνδεδεμένο με τον θρύλο της αρπαγής των κατοίκων του Παλαιοχωρίου. Το εκκλησάκι είναι χτισμένο πάνω σε ερείπια παλαιοχριστιανικής βασιλικής που κι αυτή ήταν χτισμένη πάνω σε χώρο κλασικού ναού. Πρόκειται για ένα αρχιτεκτονικό παλίμψηστο που για μια ακόμη φορά μας θυμίζει τη διαδοχή των ανθρώπων και των εποχών. Στη γιορτή του Άι Γιωργιού οι πανηγυριστές με φουστανέλες καθαλάνε τα

άλογα προς τιμήν του αγίου. Τα Βίλλια είχαν ενεργό ρόλο στην Επανάσταση του 1821, καθώς ήδη κατά τη φάση της προετοιμασίας απεσταλμένοι της Φιλικής Εταιρείας είχαν μυήσει αρκετούς Βιλλιώτες. Λίγο πριν από την έναρξη της Επανάστασης οι Τούρκοι απαγχόνισαν τον Αθανάσιο Πλούμπη, το πρώτο θύμα από τα Βίλλια. Στις 15 Μαρτίου εξεγέρθηκαν τα Δερβενοχώρια, ενώ με την έκρηξη της Επανάστασης ξεσηκώνονται περίπου 150 Βιλλιώτες με επικεφαλής τον Αναγνώστη Στέφα και παίρνουν μέρος στην πολιορκία του Ακροκόρινθου, ενώ άλλοι 200 ενίσχυσαν τους εξεγερμένους Βοιωτούς. Ως τιμωρία τα Βίλλια πυρπολήθηκαν από τον Ομέρ Βρυώνη τον Οκτώβριο του 1821. Με βασιλικό διάταγμα της 27 Ιουνίου του 1836 συστήθηκε ο δήμος Ειδυλλίας, που μετά το Ναύπλιο, την πρώτη πρωτεύουσα της Ελλάδος, ήταν ο δεύτερος δήμος του νέου ελληνικού κράτους.

Από τα ψηλά του Κιθαιρώνα αγναντεύεις τον κάμπο, εποπτεύεις τις αγροτικές εργασίες και συνειδητοποιείς την εναλλαγή των εποχών

Κιθαιρώνας

Ο Κιθαιρώνας είναι το βουνό που μοιράζει με την κορμοστασιά του τη βοιωτική και την αττική γη, το βουνό που ενέπνευσε έρωτες και πάθη, βακκικά όργια και διονυσιακές τελετές, αυτό που γέννησε θρύλους ταυτισμένους με τα αγριότερα και πιο οδυνηρά πάθη της ανθρώπινης ψυχής. Τόπος λατρείας του Διονύσου, ήταν ένα από τα βουνά που απ' την κορυφή του οι φρυκτωρίες ανήγγειλαν την άλωση της Τροίας. Εκεί διαδραματίζεται η πλοκή από τις «Βάκχες» του Ευριπίδη. Εκεί ο δυο βοσκοί συναντιούνται και αρχίζει η τραγωδία του μωρού με τα ηρησμένα πόδια, του Οιδίποδα. Εκεί ο Ηρακλής έκανε τον πρώτο του άθλο σκοτώνοντας το λιοντάρι του Κιθαιρώνα. Γνωστό στην ποιητική παράδοση είναι το μοτίβο να μαλώνουν τα γειτονικά βουνά. Ξέρουμε για τον Όλυμπο και τον

Κίσσαβο, που μαλώνουν το ποιο να ρίξει τη βροχή, το ποιο να ρίξει χιόνι. Κάτι ανάλογο συμβαίνει κι εδώ. Κατά μια μυθική παράδοση, ο βασιλιάς των Πλαταιών Κιθαιρώνας σκότωσε τον αδερφό του Ελικώνα. Έτσι, οι θεοί έδωσαν τα ονόματα αυτά στα δυο γειτονικά βουνά. Ο Ελικώνας είναι το καλό βουνό των Μουσών, ο Κιθαιρώνας το κακό βουνό των Ερινύων, των χθονίων θεοτήτων που καταδίωκαν όσους είχαν διαπράξει εγκλήματα φυσικής και ηθικής τάξης. Ο Κιθαιρώνας είναι το βουνό της τραγωδίας. Αντίθετα, το βουνό στη δυτική πλευρά της κοιλάδας, ο Ελικώνας, είναι αφιερωμένο στο πνεύμα της ποιμενικής ποίησης. Αφήνουμε, όμως, τη γοητευτικότητα μυθολογία και επιχειρούμε την ανάβαση του όρους. Βγαίνοντας από τα Βίλλια, μόλις ενάμισι χιλιόμετρο έξω από το χωριό, υπάρχει επιγραφή προς Κιθαιρώνα. Υψόμετρο:

Όρθια, αγέρωχα
τα καμένα, τα
καπμένα, πετούν
την καψαλισμένη
φλούδα κι
αδημονούν να
αναχλωράνουν

1.409 μέτρα. Ένας στενός ασφαλτόδρομος ανηφορίζει την πλαγιά, ενώ ένας καινούργιος οικισμός, ο Άγιος Νεκτάριος των Βιλλίων, ξεπροβάλλει αριστερά μέσα στο πευκοδάσος. Με δυο τρόπους μπορείς ν' ανέβεις στην κορυφή, είτε πεζοπορώντας είτε εποχούμενος ακολουθώντας τον στενό ασφαλτοστρωμένο δρόμο. Το μονοπάτι ξεκινά από τη Βρύση της Τσίας, έναν όμορφο χώρο αναψυχής με πέτρινη βρύση. Υπάρχουν ορειβατικά σημάδια στην τσιμεντένια δεξαμενή. Το μονοπάτι σε σχεδόν δύο ώρες οδηγεί στο καταφύγιο. Όποιον τρόπο κι αν διαλέξεις, θα σου αποκαλυφθεί μπροστά στα μάτια σου ένα πανόραμα. Αρκεί να μη συναντήσεις ομίχλη που θολώνει το βλέμμα. Στον νότο θα δεις τις Αλκυονίδες νήσους, που πήραν το όνομά τους από τις Αλκυονίδες νύμφες, τις επτά κόρες του γίγαντα Αλκυονέα. Όταν ο Ηρακλής σκότωσε τον πατέρα τους, οι Αλκυονίδες λυπήθηκαν τόσο, που έπεσαν στη θάλασσα. Η θαλασσινή θεά Αμφιτρίτη τις συμπόνεσε και τις μεταμόρφωσε στα πουλιά αλκυόνες. Θα δεις, επίσης, τις ακτές του Κορινθιακού, τις βόρειες ακτές της Πελοποννήσου και τα βουνά Ζήρεια, Χελμό, ακόμη και το Παναχαϊκό. Στα βόρεια θα διακρίνεις τα όρη της Βοιωτίας με τις ανεμογεννήτριες που τα χαρακώνουν, τον Παρνασσό και τον Ελικώνα, τον Θηβαϊκό κάμπο. Ανατολικά η γη της Αττικοβοιωτίας ξαπλώνει νωχελικά. Ανεβαίνουμε και παρατηρούμε σταδιακά τα πεύκα να αντικαθίστανται από έλατα. Στη θέση Πέταλο, σε υψόμετρο 1.100 μέτρων, 9 χιλιόμετρα από τα Βίλλια, συναντάμε το ορειβατικό καταφύγιο «Βαγγέλης Τσάκος», που το διαχειρίζεται ο Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος Ελευσίνας. Βρίσκεται στην ανατολική ράχη των Τριών Κορυφών, δίπλα στη μεγάλη στροφή του δρόμου της κορυφής. Η θέα είναι απέραντη από την πλακόστρωτη βεράντα του, βιγλάτορας νιώθεις με αετίσιο βλέμμα. Από εδώ περνάει και το εθνικό ορειβατικό μονοπάτι 22 με καλή σήμανση. Το μονοπάτι είναι αρκετά ευδιάκριτο, αλλά σε κάποια σημεία κόβεται από δασικούς δρόμους. Το φυσικό

τοπίο της κορυφής του Κιθαιρώνα διασπάται από τα τσιμεντένια ερείπια στρατιωτικών εγκαταστάσεων της Πολεμικής Αεροπορίας, που στο παρελθόν χρησιμοποιούνταν από το ΝΑΤΟ. Δεν έχει γίνει καμιά προσπάθεια αποκατάστασης ή αξιοποίησης των εγκαταστάσεων κι έτσι το τοπίο μοιάζει απολύτως με κινηματογραφικό σκηνικό μιας ταινίας που δεν γυρίστηκε ποτέ. Παρά τα ανεμοδαρμένα ύψη, παρά την ομίχλη που έκανε δυσδιάκριτη τη σήμανση, παρά τις ριπές του αέρα που τράνταζαν το αυτοκίνητο, η Άννα επέμενε να κάνει πεζοπορικά τη διαδρομή από το ορειβατικό καταφύγιο μέχρι την κορυφή του Κιθαιρώνα. Εμείς την περιμέναμε στο αυτοκίνητο σε ένα τοπίο στην ομίχλη, ανάμεσα στα εγκαταλελειμμένα ΝΑΤΟϊκά παραπήγματα, σαν κομπάρσοι σε ταινία του Θόδωρου Αγγελόπουλου. Μια διαδρομή δύο ωρών τη διένυσε σε μιάμιση ώρα σπρωγμένη από τον άνεμο, άλλοτε σκύβοντας για να ελαττώσει το ύψος της και να ενισχύσει την ευστάθεια, άλλοτε με κλειστά τα μάτια και ξεμαλλιασμένο κεφάλι. Μια εμπειρία για άλλους τρομακτική, ως μια άνιση αναμέτρηση με τη φύση, και για άλλους συναρπαστική, ως μια πρόκληση και υπέρβαση ορίων. Η δική μας Άννα ανήκει στη δεύτερη κατηγορία.

Τα παράλια

Οι πυρκαγιές διαχρονικά απειλούν τον Κιθαιρώνα. Η πιο πρόσφατη ήταν αυτή του φετινού καλοκαιριού, αν και – σχήμα οξύμωρο!– λειτουργεί στα Βίλλια παράρτημα της Σχολής Πυροσβεστών. Στον δρόμο για τα παράλια αντικρίσαμε τα απομεινάρια. Καμένα δέντρα, μαύρες πέτρες, έδαφος στάχτη, ξεροκαφαλισμένα βράχια στον δρόμο προς την Ψάθα. Και πέρυσι η περιοχή κάπκε μαζί με τις φωτιές στην Εύβοια, και εκκενώθηκαν τα χωριά της. Η παρουσία της φωτιάς –άλλοτε διακριτική κι άλλοτε θλιβερά αισθητή– άφησε πίσω της γκρίζα τέφρα και τσουρουφλισμένα δέντρα που αδημονούν να αποτινάξουν το καμμένο και να ανακλωράνουν.

Κατεβαίνοντας από
τα Βίλλια προς το
Πόρτο Γερμενό, από
το πράσινο προς το
γαλάζιο

Όταν οι επισκέπτες του καλοκαιριού αποσύρονται, οι μικροί πρωταγωνιστές εμφανίζονται στο προσκήνιο

Πόρτο Γερμενό

Ο Φώτης Κόντογλου στον πρόλογο του Καστρολόγου του αναφέρει χαρακτηριστικά: «Στη μέσα γωνία του Κόρφου της Κόρινθος, πίσω από την Πέρα Χώρα, σώζονται πολλά ερείπια από αρχαίο κάστρο και πύργοι φράγγικои και βυζαντινοί. Εκεί βρίσκεται και το λιμάνι των Βιλλίων, λεγόμενο Πόρτο Γερμενό. Σπουδαίο λιμέρι των Φράγκων. Το κάστρο είναι γκρεμισμένο από το μέρος της θάλασσας. Από το μέρος της στεριάς είναι μια βαθιά χαράδρα κι από πάνω της σώζονται οι τετράγωνοι πύργοι. Βυζαντινά και φράγγικα τειχιά ανακατεμένα με τα αρχαία. Έρημος τόπος, η σιωπή βασιλεύει

σε αυτόν». Αυτή την εικόνα είχαμε μπροστά μας αντικρίζοντας από ψηλά το κάστρο των Αιγιοσθένων, το καλύτερα διατηρημένο αρχαίο κάστρο, καθώς κατηφορίζαμε προς τον κολπίσκο του Πόρτο Γερμενού. Είναι το επίνειο των Βιλλίων, παραθεριστικό θέρετρο, μέσα σε πευκόφυτες πλαγιές του όρους Πατέρα από αριστερά και του Κιθαιρώνα από τα δεξιά, που σχηματίζουν τον κολπίσκο. Το όνομα του οικισμού προήλθε από το όνομα του ιερομόναχου ηγουμένου Γερμενού. Η λέξη Πόρτο μάλλον προστέθηκε από Ενετούς. Άναρχη η δόμηση του χωριού, θυμίζει Ελλάδα προηγούμενων δεκαετιών. Ψαροταβέρνες παλιάς αισθητικής στον πεζόδρομο δίπλα στο κύμα, ωραία

Παραλίες στο Πόρτο Γερμενό, μικρές, ειδυλλιακές, με γαλαζοπράσινα νερά, να θες να τις πεις στο ποτήρι

γαλαζοπράσινα νερά, όμορφο βοτσαλάκι στις παραλίες, αρμυρίκια, υπέροχος συνδυασμός χρωμάτων, πράσινο των πεύκων και μπλε της θάλασσας. Κι όλα αυτά υπό την προστασία του αρχαίου κάστρου, στα 450 μέτρα από τη θάλασσα, και των τειχών του που φθάνουν ως τη θάλασσα. Κολυμπάς και αγγίζεις το παρελθόν. Το πρόσφατο, το ενετικό, το ρωμαϊκό, το ελληνιστικό, το αρχαίο, το προϊστορικό. Πατάς σε βράχο που άγγιξαν άνθρωποι από κάθε περίοδο, καθώς η περιοχή κατοικείται αδιαλείπτως. Εξάλλου, το πανάρχαιο, με πελασγική ρίζα, όνομα του οικισμού ήταν Αιγόςσθενα. Αίγες είναι τα μεγάλα κύματα που στα Αιγόςσθενα έχουν μεγάλο σθένος.

Ψάθα

Στους πρόποδες του όρους Πατέρας, από ψηλά αντικρίζουμε μια τεράστια ευθύγραμμη παραλία κάτω από τη σκιά του βράχου. Πολλές οι ψάθινες ομπρέλες και οι ψάθες θαλάσσης των λουομένων, όμως όχι τόσες, ώστε να δώσουν το τοπωνύμιο Ψάθα στην περιοχή. Κατά την επικρατέστερη εκδοχή η Ψάθα έλαβε την ονομασία της από ένα είδος φυτού, την τύφη ή ψαθί ή βούρλο, που φυτρώνει άφθονο εκεί. Πρόκειται για μια παραλία μεγάλη, άνετη, με ωραίο βότσαλο και ψαροταβέρνες, για μπάνιο, φαγητό, περίπατο. Στην αρχαιότητα ο κόλπος της Ψάθας ήταν ο λιμένας Πάνορμος. Το έλος της

Η ατελείωτη παραλία της Ψάθας το φθινόπωρο ανήκει σε σένα μόνο

Ψάθας και η γεωμορφολογία της ήταν τότε αποτρεπτικοί παράγοντες για οργανωμένη οικιστική εγκατάσταση. Όμως σήμερα αυτό αποτελεί πλεονέκτημα, καθώς λειτουργεί το αναρριχητικό κέντρο στον βράχο της Ψάθας, το Ζάστανο. Και εδώ κάνει δυναμική εμφάνιση η αρβανίτικη διάλεκτος, αφού στα αρβανίτικα «ζάστανο» σημαίνει βράχια/γκρεμός. Εντυπωσιακός είναι ο μεγάλος κοκκινωπός βράχος με τις συχνές κατολισθήσεις, οπότε η διάβαση γίνεται με ευθύνη των οδηγών στο παραλιακό μέτωπο. Εντυπωσιακά είναι και τα πύρινα ηλιοβασιλέματα στη σκιά του, ειδικά όταν συνοδεύονται από θαλασσινούς μεζέδες. Στο παρά θίν' αλός ταβερνάκι Κάβο Ντόρο απολαύσαμε, μαζί με το ηλιοβασιλέμα, ωραία πιάτα με μεγάλες μερίδες, δίπλα στο κύμα. Το ντεκόρ ιδιαίτερο και πολυσυλλεκτικό, με ετερόκλητα αντικείμενα, μια καλόγουστη

κιτς αισθητική, όσο οξύμωρο κι αν ακούγεται αυτό.

Αλεποχώρι

Το χωριό Αλεποχώρι, στους πρόποδες των Γερανείων, στον Κορινθιακό κόλπο, είναι οι αρχαίες Πηγαί ή –στη δωρική διάλεκτο– Παγαί. Στο έμπα του χωριού βρήκαμε απομεινάρια της ακρόπολης. Και ξανά ψάχνοντας στον Κόντογλου επιβεβαιώσαμε τα γραφόμενά του, γιατί κάπου εκατό χρόνια μετά τίποτε σχεδόν δεν έχει αλλάξει. «Ο τόπος μας είναι γεμάτος κάστρα και πύργους. Τα πιο πολλά από την πολυκαιρία έχουσε γίνει ένα με το βράχο και δεν τα ξεχωρίζει το μάτι από μακριά πως είναι χτισμένα από τον άνθρωπο. Το χτίσμα τ' ανθρώπου έγινε ένα με το χτίσμα του Θεού». Αυτό ακριβώς ήταν το συναίσθημα που βιώσαμε, όταν είδαμε τα ερείπια των

αρχαίων Παγών. Οι Παγές έζησαν εποχές μεγάλης ακμής. Υπήρξαν το σημαντικότερο λιμάνι των Μεγαρέων στον Κορινθιακό κόλπο κατά την αρχαιότητα, αφετηρία εμπορικών και στρατιωτικοπολιτικών δραστηριοτήτων με άλλες παράλιες πόλεις και με τη Δύση. Όταν τα Μέγαρα προσχώρησαν στην Αθηναϊκή Συμμαχία το 461 π.Χ., οι Παγαί οχυρώθηκαν από τους Αθηναίους και αποτέλεσαν ισχυρή πολεμική βάση και ορμητήριό τους κατά των Κορινθίων. Η πόλη έγινε ανεξάρτητη, όταν προσχώρησε στην Αχαική Συμπολιτεία το 192 π.Χ., έκοψε δικό της νόμισμα και διεύρυνε τις σχέσεις της με τις πόλεις της Συμπολιτείας. Το τοπωνύμιο Πηγαί, ή Παγαί, προέρχεται μάλλον από τις πηγές που ανέβλυζαν μεταξύ Άνω και Κάτω Αλεποχωρίου και υδροδοτούσαν την αρχαία πόλη. Σήμερα, μόνο με εξασκημένο μάτι και καλή πληροφόρηση μπορεί κανείς να αντιληφθεί το παλιό μεγαλείο του

τόπου. Αναζητώντας τις βυσσινί πινακίδες αρχαιολογικού χαρακτήρα συναντήσαμε τμήματα του τείχους στον χαμηλό λόφο αριστερά του σημερινού ασφαλτόδρομου Μεγάρων-Αλεποχωρίου, μόλις 250 μέτρα από την παραλία. Το νεκροταφείο των Παγών βρίσκεται στον λόφο Πυργάρι, που τον συναντάμε αριστερά ερχόμενοι από Μέγαρα, 350 μέτρα πριν από την ακρόπολη. Σε δασωμένη πλαγιά του όρους Πατέρας, στο Άνω Αλεποχώρι, βρίσκεται η μονή της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος. Είναι ένα μοναστηράκι μινιατούρα, περικλειστο με περίβολο και περιπονημένο. Η θέση του έχει επιλεγεί με σοφία, καθώς παρέμενε αθέατο σε μια περίοδο που οι πειρατικές επιδρομές ταλάνιζαν τους κατοίκους της δυτικής Αττικής. Σώζεται το Καθολικό του 13ου αιώνα και ερείπια συγκροτήματος κτιρίων (κελιά, ηγουμενείο, κρήνη, τράπεζα). Ο μεγάλος σεισμός των Αλκυονίδων στον Κορινθιακό κόλπο τον

Το μοναστήρι της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος, ανάμεσα σε κυπαρίσσια, σκέπη μινιατούρα

Λιμανάκι Αλεποχωρίου. Βάρκα στο γιάλο, γλάστρα με ζουμπούλι και βασιλικό

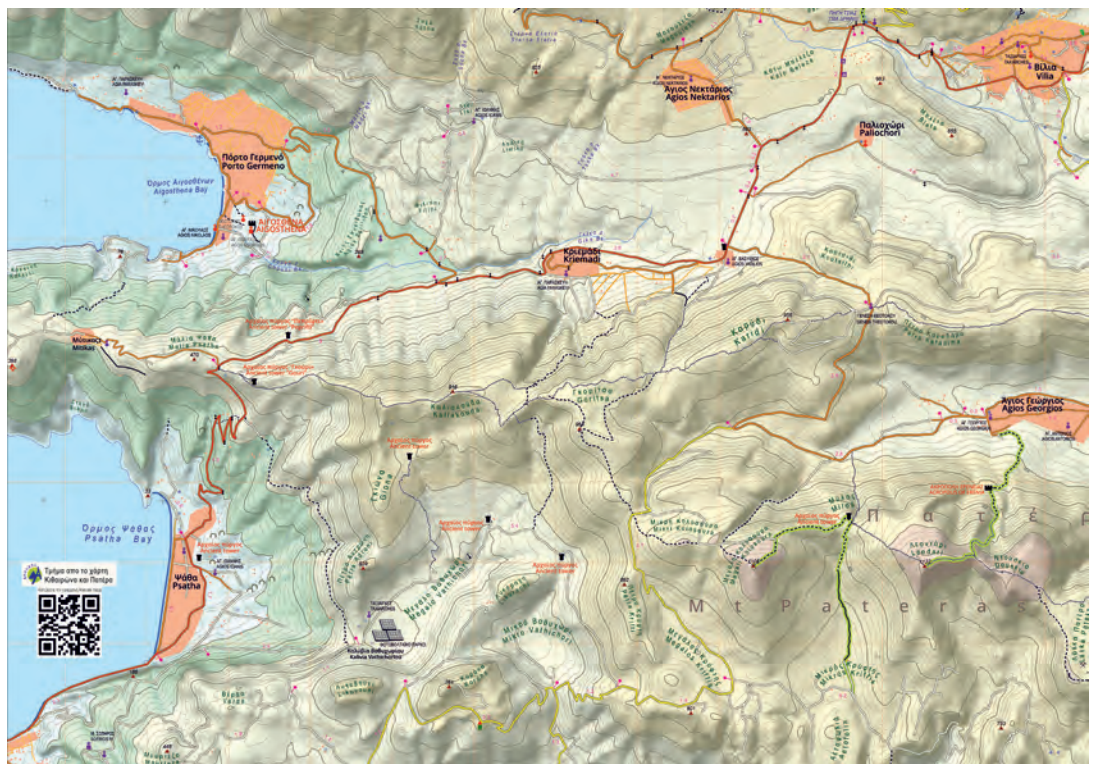
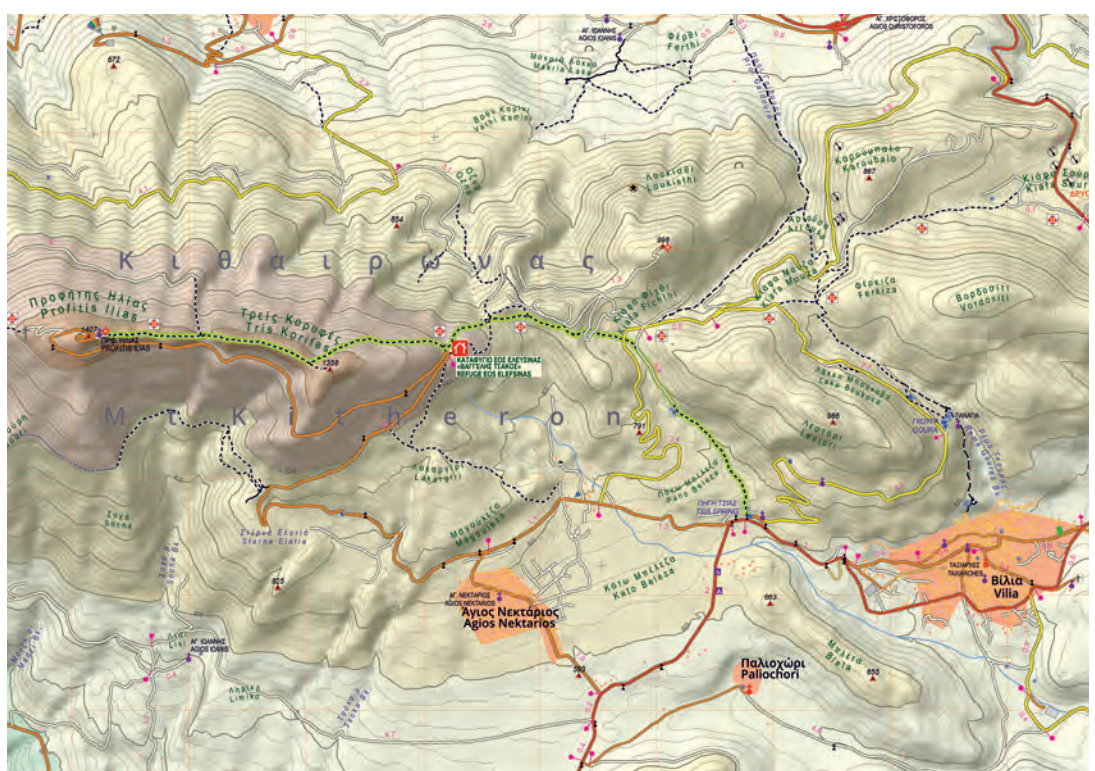
Μια σκάλα σαν σημαία κι ο γάτος
ετοιμοπόλεμος

Φεβρουάριο του 1981 προκάλεσε ζημιές που, σε μεγάλο βαθμό, αποκαταστάθηκαν. Σήμερα το Αλεποχώρι, 19 χιλιόμετρα από τα Βίλλια, συνδυάζει πράσινο, καθαρές παραλίες με μικρό βοτσαλάκι, νόστιμο ψάρι.

Το οδοιπορικό στην περιοχή έγινε ένα υπέροχο διήμερο στα τέλη του Οκτωβρίου, χωρίς τους παραθεριστές του καλοκαιριού, χωρίς τις ρακέτες και τα αντηλιακά, με λειψόπιτα κι όχι παγωτό στο χέρι. Κι όμως, ίσως έτσι γνωρίζεις καλύτερα έναν τόπο, όταν τον επισκέπτεσαι εκτός σεζόν, γιατί τότε σου αποκαλύπτει την ιδιαίτερη φυσιογνωμία και τα μυστικά του, αυτά που περνούν απαρατήρητα «μες στην πολλή συνάφεια του κόσμου, μες στες πολλές κινήσεις κι ομιλίες». (Στίχοι του Καβάφη από το ποίημα «Όσο μπορείς».)

Βιβλιογραφία

- Κόντογλου Φώτης, *Ο Καστρολόγος*, εκδ. Εστία, 1987
- Νέζης Νίκος, *Τα βουνά της Αττικής*, εκδ. Ανάβαση, 2002
- Wordsworth Christofer, *Ελλάδα*, εκδ. Εκάτη, 2001

ΓΕΡΑΝΕΙΑ-ΚΙΘΑΙΡΩΝΑΣ-ΠΑΤΕΡΑΣ • ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ 1:25.000 (τμήματα του χάρτη)